

Albert ESTRADA-RIUS (coord.): *Revolució Industrial i producció monetària. La Seca de Barcelona i el seu context. XVII Curs d'Història monetària hispànica*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2013, 196 pàgines.

Passejar pel barri del Born de Barcelona és el millor pretext per recuperar una part rellevant de la història econòmica i social de Barcelona, tan recent com llunyana. Fa uns quants anys, un professor va tenir l'amabilitat d'organitzar una excursió per la «Barcelona financera», i entre els llocs per visitar hi havia l'antiga Casa de la Moneda. Allí s'havia instal·lat, a mitjan segle XIX, una de les premses Thonnelier, fabricades per la Maquinista Terrestre i Marítima, que va permetre aplicar el vapor a l'encunyació monetària. Encara recordo la sorpresa quan vam aixecar la vista i va emergir sobre els nostres caps la xemeneia del vapor que movia l'antiga premsa per encunyar moneda. Aquesta xemeneia només es pot veure des de l'estret carrer de la Ceca, just al costat oposat del que va ser l'entrada a la Casa de la Moneda, al carrer Flassadors. Tot i que la Casa de la Moneda barcelonina va començar a encunyar al segle VI, es va instal·lar en aquest lloc al segle XIV, ja que abans l'encunyació de moneda havia estat itinerant.

El llibre que ens ocupa és producte del «Curs d'Història Monetària» que des de 1997 convoca el Museu Nacional d'Art de Catalunya. Aquest curs va ser coordinat per Albert Estrada-Rius, que va recollir les col·laboracions dels diferents especialistes (historiadors, arqueòlegs i documentalistes) que van participar al curs centrat al segle XIX. La història de la Ceca en aquests anys no es pot separar de dos noms propis: Joan d'Amat i Francesc Peradaltas, fonamentalment aquest darrer que va ser un decidit impulsor de la introducció del vapor a l'encunyació monetària. Cal recordar que alguns especialistes assenyalen la importància de la introducció de la premsa de vapor a l'encunyació de monedes a l'hora d'explicar el triomf del patró or.¹ Tot i això, en el cas que ens ocupa, a causa de diverses normatives, la introducció de la innovació tecnològica va millorar l'encunyació de les monedes de coure, ja que a partir dels anys seixanta, la Casa de la Moneda es va dedicar fonamentalment a l'encunyació de aquest metall.

El primer article del llibre correspon a Pere Pascual, qui analitza i contextualitza el marc econòmic, la política monetària i la producció de moneda a la Ceca de Barcelona a la primera meitat del segle XIX. La tesi de Pascual, desenvolupada en altres treballs amb amplitud, convida a reflexionar sobre els vincles existents entre el desenvolupament econòmic i la necessitat de mitjans de pagament. En aquest sentit, enfoca el seu treball centrant-lo en les relacions comercials amb l'exterior establertes per l'economia catalana, les necessitats que els comerciants tenien de moneda intercanviable amb l'exterior (d'or i plata) per saldar les compres i com a partir de la creació de la moneda fiduciària es podia aplicar la funció que Adam Smith atorgava a la moneda d'or: pagar les exportacions. D'aquesta manera, una moneda de menor qualitat (moneda de xavalla de coure) o convertible (bitllets de paper) serviria per saldar els intercanvis interns. Això és especialment significatiu en el moment crucial que es vivia a Catalunya a mitjan segle XIX, desenvolupant una indústria que seria pionera a Espanya.

Un segon treball, de Xavier Sanahuja, s'ocupa de les emissions monetàries de la Ceca barcelonina durant el segle XIX. Aquest treball ofereix dades de molt interès que recullen els darrers avenços en la recuperació de dades sobre l'encunyació de la Casa de la Moneda. La seva principal aportació és oferir desagregats els volums d'encunyació des del 1808 fins

1. Angela REDISH, «The Evolution of the Gold Standard in England», *The Journal of Economic History* 50 (04), 2009, 789.

que va deixar d'encunyar. Té, però, alguns problemes, ja que ofereix també algunes estimacions però no la forma de calcular-les. En aquest sentit, hi ha algunes discrepàncies amb dades anteriors aportades al mateix llibre, cosa que potser hauria requerit algun tipus d'aclariment per part de l'editor.

En el tercer treball s'analitza el testimoni que ofereix la Ceca de Barcelona des de l'arquitectura industrial del segle XIX. L'aportació correspon a Francesc Caballé i Xavier Cazeneuve. Ambdós autors repassen el cabal patrimonial de l'edifici i documenten que la xemeneia, de la qual feia esment a l'inici d'aquest text, va ser construïda el 1858. En analitzar les diferents ampliacions es pot entendre el paper que va tenir en els diferents períodes la Casa de la Moneda, així com algunes de les pràctiques que es van fer al seu interior.

El capítol següent ha estat escrit per Maria Clua i analitza els testimonis materials de la Ceca de Barcelona. En les primeres pàgines ofereix una àmplia bibliografia, ben organitzada, sobre els vestigis que han quedat de l'activitat de la Ceca des de l'època medieval fins que el Reial decret de 21 març de 1881 en va ordenar la supressió. La seva explicació fa referència a l'activitat arqueològica portada a terme entre el 2004 i el 2010 i a les troballes descobertes. La riquesa d'aquestes troballes és palesa. A més de monedes de diferents èpoques, també s'han comptabilitzat materials propis del procés d'elaboració de monedes (cissalles, cospells, trossos de planxa entre els més rellevants). Tot i que des d'un punt de vista numismàtic l'experta posa en evidència l'escassetat dels testimonis materials trobats, des d'una perspectiva històrica no podem deixar de posar en relleu la importància en la contribució a la història monetària.

Julio Torres ofereix un estudi sobre la tecnologia utilitzada a la Casa de la Moneda centrant-se en les premses Thonnelier. La seva presentació del tema ofereix una imatge que cal recordar: el canvi tècnic en l'encunyació de metall va suposar la conversió dels «artistes mecànics» en enginyers. És un treball clar i ben estructurat amb imatges estupendes que il·lustren les diferents premses d'encunyació i que permeten evocar fins i tot el soroll del xoc del metall. Ofereix tota la informació sobre el procés de produir monedes i la seva evolució en el temps, posant així mateix en relleu les dificultats que va originar la nova tecnologia que va aparèixer a la calor del vapor. Una cosa tan senzilla com que els locals on estaven ubicades algunes seques no eren aptes per introduir la maquinària va generar retards en la seva adopció. La seva descripció detallada de les innovacions a partir dels innovadors que les van introduir és senzillament deliciosa. Una treball de gran interès sens dubte.

Francesc Peradalta i Pintó, impulsor de la introducció de la premsa Thonnelier i estudis dels assumptes monetaris, és una figura que analitza Albert Estrada. El paper que va tenir al capdavant de la Casa de la Moneda de Barcelona, la introducció del vapor, els seus escrits i l'anàlisi sobre el monopoli de la fabricació de moneda per l'Estat el converteixen en una figura important al segle XIX català.

Finalment, els darrers apartats del llibre recullen i enumeren les fonts documentals per a l'estudi de la Casa de la Moneda durant el segle XIX existents a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu de la Diputació de Barcelona, la Biblioteca de Catalunya (que té un fons documental sobre la Ceca), la Biblioteca Econòmica Carandell de la Universitat Autònoma de Barcelona i al Gabinet Numismàtic de Catalunya. Sens dubte, la informació oferta per tots ells és d'enorme interès per als estudiosos.

Les aportacions que recull aquest llibre són producte del curs esmentat, de manera que mantenen certa irregularitat en la seva estructura i continguts. Tot i que això hauria pogut ser millorat si s'hagués fet un treball d'edició, el conjunt no deixa de tenir interès. Ofereix una aproximació polièdrica a la Casa de la Moneda de Barcelona al llarg del segle XIX i permet al lector comprendre com funcionava, els fets més rellevants de la seva història i els

treballs arqueològics actuals de recuperació del passat. Sens dubte, és un excel·lent inici per avançar en la investigació de la història financera de la ciutat. Una ciutat que va comptar amb una Casa de la Moneda des del segle XIX, un banc de dipòsits des del segle XV, diferents experiències bancàries al segle XVIII i una àmplia experiència bancària, monetària i de la indústria de l'assegurança durant el segle XIX.

Yolanda BLASCO-MARTEL*
Universitat de Barcelona

* Yolanda Blasco-Martel, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3772-3408>.